

Slutrapport – Stained glass: Art at the Surface – Creation, Recognition, Conservation

Linda Kvarnström

Slutrapport

Corpus-Vitrearum-ICOMOS tionde kongress ”Stained-glass: Art at the Surface – Creation, Recognition, Conservation”

Tack vare resebidrag från Bothéns stiftelse kunde jag delta i Corpus Vitrearum-ICOMOS tionde kongress ”Stained-glass: Art at the Surface – Creation, Recognition, Conservation” i Cambridge, England, 3-5 september 2017. Kongressen är den enda som ordnas med fokus på glasmålerikonservering i Europa och den samlade omkring 100 deltagare från många länder. I år samordnades den med Society of Glass Technology (SGT) som en del av deras årliga kongress. Deltagarna kunde välja att gå på SGTs del av kongressen också. Corpus Vitrearum-ICOMOS del av kongressen handlade om sammansättning, igenkännande, nedbrytning och konservering av alla typer av bemålning och utsmyckning av glasytan.

Kongressen om bemålning och andra utsmyckningar av glasytan på glasmålningar samlade omkring 100 deltagare. Foto: Linda Kvarnström

Kongressen var mycket intressant eftersom det inte finns så mycket forskning, litteratur eller artiklar om just bemålning och andra typer av utsmyckning av glasytan. De många samtalen vid rasterna med erfarna kollegor var minst lika givande, då de kunde kasta nytt ljus på några av våra projekt. Många nyutbildade konservatorer kommer på kongressen, vilket är väldigt roligt då det för ett par år sedan mest var det gamla gardet som kom och pratade om samma saker år efter år.

Föreläsningarna varvades med studiebesök till två kapell där vi fick se fina exempel på glasmålningar från Arts and Craft-rörelsen; All Saints med glasmålningar från slutet av 1800-talet av bl.a. William Morris, och Westminster College med glasmålningar från 1925 av Douglas Strachan.

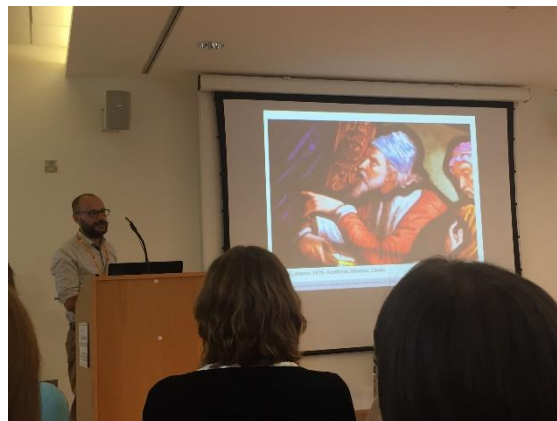
Slutrapport – Stained glass: Art at the Surface – Creation, Recognition, Conservation

Linda Kvarnström

Föreläsningarna varvades med studiebesök till två kapell tillhörande olika College i Cambridge. Foto: Linda Kvarnström

Kongressen inleddes med att Alison Gilchrist talade om orsaker till nedbrytning av bemålning med svartlod och grisaille som ofta drabbar glasmålningar från 1800-talet. Tidigare har det ofta refererats till som ”borax”-problemet, men inga spår av bor kunde hittas i proverna. Nedbrytningen beror på för mycket pigment och för lite flussmedel i färgen som inte bränts i tillräckligt hög temperatur på hårt natriumkarbonatglas. Jordi Bonet pratade om nedbrytning av emaljfärger. Faktorer som påverkar nedbrytningen är hur tjockt färglagret är och otillräcklig bränning, men kanske också att de innehåller bor.

Jordi Bonet, från Bonet Vitralls, Barcelona, föreläste om nedbrytning av emalj på glasmålningar. Foto: Linda Kvarnström

Andra föreläsare koncentrerade sig på måleritekniker. Megan Staceys föreläsning om de medeltida ”juvelerna” var mycket intressant. Mindre glasbitar som har fästs på eller infogats i större glasbitar kallas juveler. De medeltida glasmålarna har använt många olika tekniker; fäst med lim, fastbränd med färg eller glaspulver, infogat med bly eller färg. Hålen i den större glasbiten har troligen borrats med hjälp av en diamant- eller blyborr i kombination med slipmedel.

De mest intressanta föreläsningarna hade förlagts till sista dagen och handlade om att de medeltida glasmålarna har använt färger som inte bränts fast, s.k. kallfärger. Detta har nu gått från att vara starkt ifrågasatt till att börjat bli ett vedertaget faktum. Sophie Wolf föreläste om

Slutrapport – Stained glass: Art at the Surface – Creation, Recognition, Conservation

Linda Kvarnström

korfönstren (1441-55) i Berns katedral, Schweiz, där man gjort den första storskaliga undersökningen av kallfärg på glasmålningar. Både gul, grön och brun kallfärg har använts ovanpå den fastbrända bemålningen för att förstärka detaljer. Analyser visar att linolja och flytande lack använts som bindemedel. Martha Hör pratade sedan om de kallfärger som användes i slutet av 1400-talet på glasmålningarna i två kyrkor i Nürnberg, Tyskland. Till skillnad från kallfärgen i Bern hade de mörknat betydligt och vissa hade bildat gipskrusta.

Många föreläsningar var fallstudier där man delade med sig av hur nedbruten bemålning hade konserverats. Jag föreläste om hur vi åtgärdat den instabila bemålningen på Sonens fönster, Uppsala domkyrka (1892). De konturlinjer som brutits ned och försvunnit från glaset retuscherades med svartlod som bränns fast på en tunn glasbit. Glasbiten löds sedan fast på utsidan av blyspröjsarna. Senare ersättningar som bemålats endast med kallfärg på 60- och 70-talet, ersattes eftersom epoxifärgen hade brutits ned och hängde i flagor från glasytan, vilket exponerade det omålade glaset. De nya ersättningarna målades med färg som bränns fast, signerades och daterades. Retuscheringar och ersättningar gjordes endast där bevis fanns för hur glasmålningen sett ut och diskuterades av ett arbetsforum med antikvarie och konsthistoriker.

Jag deltog också i årsmötet för ICOMOS internationella vetenskapliga kommitté för glasmålningar, ISCCSG, som skedde i samband med kongressen. Kommittén ska undersöka om pre-prints till kongressen kan publiceras på hemsidan. På årsmötet diskuterades också de olika arbetsgruppernas framsteg. Arbetet med ordlistan har inte fortskridit något sedan förra mötet, två personer utsågs till att granska utkastet till ordlista. Nya riktlinjer för dokumentation och underhåll håller på att tas fram. De riktlinjer som finns om konservering har översatts till polska, portugisiska, italienska och spanska. De ska granskas och kommer sedan att publiceras på hemsidan. Jag kommer att översätta befintliga riktlinjer till svenska. Plats och datum för nästa kongress diskuterades, det blir troligen i Barcelona 2020. Ny styrelse för kommittén kommer att väljas i år via elektronisk röstning. Nästa årsmöte kommer att bli i samband med Corpus Vitrearum kongress i Antwerpen i juli 2018.

Länkar:

Corpus-Vitrearum-ICOMOS kongress <http://www.cambridge2017.sgt.org/Abstracts-CV.htm>

ICOMOS internationella vetenskapliga kommitté för konservering av glasmålningar
<http://sgc.lrmh.fr/?lng=en>

Corpus Vitrearum <http://cvi.cvma-freiburg.de/>